

Українська Соціалістична Радянська Республіка.

Пролетари всіх країн, єднайтесь!

Т. ШЕВЧЕНКО.

ВИБРАНІ ТВОРИ

на 60 літні роковини
□ смерті Шевченка, □

(11. III. 1861 — 11. III. 1921).

Всеукраїнське Державне Видавництво.
Одеса, 1921 г.

30
—
1877

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

Українська Соціалістична Радянська Республіка.

Пролетари всіх країн, єднайтесь!

Т. ШЕВЧЕНКО.

ВИБРАНІ ТВОРИ

на 60 літні роковини
« смерти Шевченка. »

(11. III. 1861 — 11. III. 1921).

Всеукраїнське Державне Видавництво.
ОДЕСА, 1921 г.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ І. П. МЕНШКОВА

Т. ШЕВЧЕНКО

ВІСНИК

Український Губіздат.
Будинок Друкарів.
Об'єдн. знімаляр.

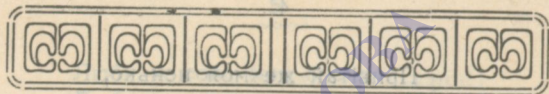
№ 1111

(11 III 1981 — 11 III 1981)

1877

К.

Мої думи, мої думи,
Та не сміх ним і не сміх
Як свою дитину
А в тілу... * * *
Петербург.

Думи мої, думи мої,
Лихо мені з вами!
На-що стали на папері
Сумними рядами?
Чом вас вітер не розвіяв
В степу, як пилину?
Чом вас лихо не приспало,
Як свою дитину?

Бо вас лихо на світ на сміх породило,
Поливали сльози—чом не затопили?
Не винесли в море, не розмили в полі?
Не питали б люди, що в мене болить,
Не питали б, за-що проклинаю долю,
Чого нуду світом... „Нічого робить!“
Не сказали б на сміх, як я вам
.....

Думи мої, думи мої,
Квіти мої, діти;
Виростав вас, доглядав вас,
Де ж міні вас діти?
В Україну ідіт, діти,
В нашу Україну,
По-під-тином, сиротами,
А я—тут загину,
Там найдете шире серце,
І слово ласкаве,
Там найдете щирю правду,
А ще, мож, й славу...
.....

Привітай же моя ненько,
Моя Україно,
Моїх діток нерозумних,
Як свою дитину!

(1839)

Петербург.

Тяжко — важко в світі жити
Сироті без роду:
Нема куди прихилиться,
Хоч з мосту та в воду!
Утопився б молоденький,
Щоб не нудить світом;
Утопився б, — тяжко жити,
І нема де дітись.
В того доля ходить полем,
Колоски збирає.
А моя десь, ледащиця,
За морем блукає.
Добре тому багатому:
Його люди знають,
А зі мною зустрінуться
Мов не добачають.
Багатого губатого
Дівчина шанує,
Наді мною, сиротою,
Сміється, кепкує.

„Чи я ж тобі не вродливий,
Чи не в тебе вдався,
Чи не любив тебе щиро,
Чи з тебе сміявся?“

Люби ж собі, моє серце,
Люби кого, знаєш,
Та не смійся наді мною
Як коли згадаєш.
А я піду на край світа...
На чужій сторонці
Найду кращу, або згину,
Як той лист на сонці“.

Пішов козак сумуючи,
Нікого не кинув,
Шукав долі в чужім полі
Та там і загинув.
Умираючи дивився,
Де сонечко сьє,..
Тяжко-важко умирати
У чужому краю!

(1840)

Петербург.

РОЗРИТА МОГИЛА

Світе тихий, краю милий
Моя Україно!
За-що тебе сплюндрували,
За-що, мамо, гинеш?
Чи ти рано до схід сонця
Богу не молилась?
Чи ти діточок, непевних
Звичаю не вчила?
— Молилася, турбувалася,
День і ніч не спала,
Своїх діток доглядала,
Звичаю навчала.
Виростали мої квіти,
Мої добрі діти,

Панувала і я колись
 На широкім світі
 Панувала... О Богдане,
 Нерозумний сину!
 Подивись тепер на матір,
 На свою Україну,
 Що колишучи співала
 Про свою недолю,
 Що співаючи ридала,
 Виглядала волю!
 Ой Богдане, Богданочку!
 Як-би була знала —
 У колісці б придущила,
 Під серцем приспала!
 Степи мої запродані
 Жидові, Німоті;
 Сини мої на чужині,
 На чужій роботі;
 Дніпро, брат мій, висихає,
 Мене покидає,
 І могили мої милі
 Москаль разриває.
 Нехай рие, розкопує,
 Не своє шукає...
 А тим часом перевертні
 Нехай підростають,
 Та допоможуть Москалеві
 Господарювати,
 Та з матері полатану
 Сорочку знімати!
 Поспішайте ж, недолюдки,
 Матір катувати!

На четверо розкопана
 Розрита могила...
 Чого вони там шукають?

Що там схоронили
 Старі батьки?

— Ех, як-би то,
 Як-би то знайшли те, що там схоронили,—
 Не плакали б діти, мати б не журилась...

1843.9/X.
 Березань.

С О Н.

Дух истинны, его же мір не
 может пріяти, яко не видит
 его, ниже знает его.

Іоан. гл. XIV, ст. 17.

У всякого своя доля
 І свій шлях широкий:
 Той мурує, той руйнує,
 Той неситим оком
 За край світа зазирає,
 Чи нема країни,
 Щоб загарбать із собою,
 Взять у домовину;
 Той тузами обірає
 Свата в його хаті,
 А той нишком у кучочку
 Гострить ніж на брата;
 А той, тихий та тверезий,
 Богобоязливий,
 Як кішечка підкрадеться,
 Вижде нещасливий
 У тебе час, та й запустить
 Пазурі в печінки,—
 І не благай: не вимольять
 Ні діти, ні жінка;

А той, щедрий та розкішний,
 Все храми мурує,
 Та "отечество" так любить,
 Так за ним бідкує,
 Та так з його, сердешного,
 Кров, як воду, точить!...
 А братія мовчить собі
 Витріщивши очі,
 Як ягнята: „Нехай!“ каже.
 „Може, так і треба“.

— Так і треба! Бо немає
 Господа на небі!
 А ви в ярмі падаєте,
 Та якогось раю
 На цім світі бажаєте...
 Немає! немає!
 Шкода й праці! Схаменіться;
 Усі на цім світі,
 І царята, і старчата,
 Адамові діти!
 І той, і той... А що-ж то, я?
 — Ось-що, добрі люди:
 Я гуляю, бенкетую
 В неділю і в будень;
 А вам нудно, жалкуєте —
 Єй Богу, не чую!
 І не кричіть! — Я свою п'ю,
 А не кров людськую.

Отак, ідучи по під-тинню
 З бенкету п'яний у-ночі,
 Я міркував собі ідучи,
 Поки доплентавсь до хатини.
 А в мене діти не кричать
 І жінка не лає, —
 Тихо як у раї,

Усюди божа благодать:
 І в серці, і в хаті.
 Ото-ж я ліг і спати,
 А вже підпилив як засне,
 То, хоч коти гармати,
 І усом не моргне.

Та й сон-же сон, на причуд дивний
 Мені приснився:
 Найтверезійший би упився,
 Скупий Жидюга дав би гривню,
 Щоб позирнуть на ті дива:
 Та чорта з-два!
 Дивлюсь: так, буцім-то сова
 Летить лугами, берегами
 Та нетрами
 Та глибокими ярами,
 Та широкими степами,
 Та байраками;
 А я за нею та за нею,
 Лечу й прощаюся з землею.

„Прощай, світе! Прощай, земле,
 Неприязний краю!
 Свої муки, свої люті
 В хмарі заховаю.
 А ти, моя Україно,
 Безталанна вдово!
 Я до тебе літатиму
 З хмари на розмову,
 На розмову тиху сумну,
 На раду з тобою.
 О-півночі падатиму
 З чистою россою.
 Порадимось, посумуєм,
 Поки сонце встане,

Поки твої малі діти
На ворога стануть.
Прощай же ти, моя нене,
Удово-небого!
Годуй діток: жива правда
У Господа Бога!"

Лечу... Дивлюся—аж світає,
Край неба палає;
Соловейко в темнім гаї
Сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє;
Степи, лани мріють,
Між ярами над ставами
Верби зеленіють;
Сади рясні похилились,
Тополі по волі
Стоять собі, мов, сторожа,
Розмовляють в полі.
І все то те, вся країна,
Повита красою,
Зеленіє, вмивається
Ранньою росою,
Вмивається, красується,
Сонце зустрічає,—
І нема тому почину,
І краю немає.
Ніхто його не додбає
І не розруйнує,
І все то-те... Душе моя!
Чого ж ти сумуєш?
Душе моя убогая!
Чого марно плачеш?
Чого тобі шкода?

Хіба ти не бачиш?

Хіба ти не чуєш людського плачу?

То глянь, подивися! А я полечу,
Високо-високо за синії хмари:
Немає там власти, немає там кари,
Там сміху людського і плачу не чуть.
Он глянь,—у тім раї, що ти покидаєш,
Латану свитину з калки знімають,
З шкурою знімають,—бо нічим обути
Панят недорослих. А он розпинають
Вдову за подушне, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,—
Єдину надію!—в військо оддають,
Бо його, бач, трохи... А он-де під тинном
Опухла дитина голодная мре,

А мати пшеницею на панщині жне.

А он—бачиш? Очі, очі!
На-що ви здалися?
Чом ви з-малку не висохли,
Сльозьми не злилися?
То покритка по-під-тинню
З байстрам шкандибає,—
Батько й мати одцурались,
И чужі не приймають,
Старці навіть цураються...
А панич не знає:
З двадцятьою, недолюдок,
Душі пропиває.

Чи Бог бачить із-за хмари

Наші сльози, горе?
Може, й бачить, та помога—
Як і оті гори
Предковічні, що политі
Кровію людською!..

Душе моя убогая,
Лишенько з тобою!
Уп'ємося отрутою,

В кризі ляжем спати,
 Пошлем думу аж до Бога,
 Його розпитати:
 Чи довго ще на цім світі
 Катам панувати?

Лети ж, моя думо, моя люта муко!
 Забери з собою всі лиха, всі зла,
 Своє товариство! Ти з ними росла,
 Ти з ними кохалась; їх тяжкі руки
 Тебе повивали. Бери ж їх, лети,
 Та по всьому небу орду розпусти!

Нехай чорніє, червоніє,
 Полум'ям повіє.
 Нехай знову рига-змія,
 Трупом землю криє.
 А без тебе я де-небудь
 Серце заховаю.
 А тим часом пошукаю
 На край-світа раю.

І знов лечу по-над землею,
 І знов прощаюся я з нею.
 Тяжко матір покидати
 У безверхій хаті,
 А ще гірше дивитися
 На сльози та лати.

Лечу, лечу, а вітер віє;
 Передо мною сніг біліє;
 Кругом бори та болота,
 Туман, туман та пустота,
 Людей не чуть,—не знають і сліду
 Людської страшної ноги.

„І вороги й не вороги,
 Прощайте! В гості не приїду:
 Упивайтесь, бенкетуйте!

Я вже не почую,—
 Один собі на вік-віки
 В снігу заночую.
 І поки ви дізнаєтесь,
 Що ще єсть країна
 Неполита слізм, кров'ю,
 Іо я одпочину,
 Одпочину...“

І знов лечу. Земля чорніє,
 Дрімає розум, серце мліє.
 Дивлюся: хати над шляхами,
 То город із стома церквами.

... От пішов я
 Город озирати.
 Там ніч, як день. Дивлюся я:
 Палати, палати
 По-над тихою рікою,
 А берег обштий
 Увесь каменем. Дивуюсь,
 Мов несамовитий:
 Як то воно зробилося
 З калужі такої
 Таке диво! Отут кровіду
 Полито людської
 І без ножа! Поїти боїт
 Твердиня й дзвіниця,
 Мов та швайка загострена,—
 Аж чудно дивиться,
 І дзигарі тельнякають
 От я повертаюсь
 Аж кінь летить, копитами
 Скелю разбиває,
 А на коні сидить охляп,
 У світі— не світі,

І без шапки; якимсь листом
Голова повита,
Кінь басує,—от-от річку,
От-от перескочить,
А він руку простягає,
Мов світ увесь хоче
Загарбати. Хто-ж се такий?
От собі й читаю,

Що на скелі наковано:

„Первому Вторая“
Таке диво поставила,
Тепер же я знаю:
Се той Первий, що розпинав
Нашу Україну,
А Вторая доконала
Вдову-сиротину.
Кати, кати, людоді!
Наїлись обое,
Накралися! А що взяли
На той світ з собою?
Тяжко, тяжко мені стало,
Так, мов я читаю
Історію України.
Стою, замираю.
А тим часом тихо, тихо
Та сумтно співає
Щось таке невидимое:

„Із города, із Глухова

Полки виступали
З заступами на лінію.
А мене послали
У столицю з козаками
Наказним гетьманом.
О, Боже мій милосердний!
О, царю поганій!

Царю проклятий, неситий,
Гаспиде лукавий!
Що ти зробив з козаками?
Болота засипав
Благородними кістками!
Поставив столицю
На їх трупах катованих
І в темній темниці
Мене, вільного гетьмана,
Голодом замучив
У кайданах!... Царю, царю!
І Бог не розсудить
Нас з тобою: кайданами
Скований зі мною
На вік-віки. Тяжко мені
Вітять над Невою!
України далекої,
Може, вже немає...
Полетів би, подивився,
Так Бог не пускає.
Може, Москва випалила
І Дніпро спустила
В сине море? розкопала
Високі могили,
Нашу славу? Боже мийий!
Зжалься, Боже мийий!

Та й замовкло. Дивлюся я:

Біла хмара криє
Сіре небо; а в тій хмарі—
Мов звірь в гаї висє.
То не хмара,—біла пташка
Хмарою спустилась
Над царем тим мусянжовим,
І заголосила:

„І ми сковані з тобою,
 Людоїде, змію!
 На страшному нб судищі:
 Ми Бога закрием
 Од очей твоїх неситих,
 Ти нас з України
 Загнав голих і голодних
 У сніг на чужину
 Тавй порізав, а з шкур наших
 Собі багряницю
 Пошив жилами твердими,
 І заклав столицю
 В новій ясі. Подивися:
 Церкви та палати!
 Веселися, лютий кате,
 Проклятий, проклятий!“

Разлетілись, розсипались.

Сонечко вставало;
 А я стояв, дивувався
 Так, аж страшно стало.
 Уже вбогі ворушились,
 На труд поспішали,
 І москалі на розпуттях
 Уже муштрувались.
 По край улиць поспішали
 Заспані дівчата,
 Та не з дому, а до-дому:
 Посилала мати
 На цілу ніч працювати,
 На хліб заробляти.
 А я стою, похилившись,
 Думаю, гадаю:
 „Як-то тяжко той насушний
 Люди зароблять!“

От і братія сипнула
 У сенат писати
 Та підписувати, та дроти
 І з батька і з брата,
 А між ними і землячки
 Де-де поглядають;
 По-московськи так і чешуть,
 Сміються та лають
 Батьків своїх, що з малечку
 Цвенькати не вчили
 По-німецьки, а то тепер
 І кисни в чорнилі...
 Пьявки, пьявки! Може, батько
 Остатню корову
 Жидам продав, пока вивчив
 Московської мови!...
 Україно, Україно!
 Отсе твої діти,
 Твої квіти молоді,
 Чорнилом політі,
 Московською блекотою,
 Б німецьких петлицях
 Замучені. Плач Вкраїно,
 Бездітна вдовице!

1844. 8^{VI}.

Петербург.

Н. В. ГОГОЛЮ.

За думою дума роєм вилітає:
 Одна давить серце, друга — роздирає,
 А третя тихо-тихесенько плаче
 У самому серці — може й Бог не бачить.

Кому ж її покажу я.

І хто тую мову

Привітає, угадає
 Велике слово?
 Всі оглухли, похилились
 В кайданах—байдуже!
 Ти смієшся, а я плачу,
 Великий мій друже!
 А що вродить з того плачу?
 Бур'ян, мабуть, брате!
 Не заревуть в Україні
 Вільні гармати,
 Не заріже батько сина,
 Своєї дитини,
 За честь, славу, аа братерство,
 За волю України.
 Не заріже: викохає
 Та й продасть в різниці
 Москалеві... Се-б-то, бачиш,
 Лепта удовиці
 Престолові, „отечеству“
 Та Німоті плата...
 Нехай, брате! А ми будем
 Сміятись та плакати

1844, 30, XII.
 Петербург.

=====

* * *

Не завидуй багатому: багатий не має
 Ні приятні, ні любови—він все те наймає;
 Не завидуй могутому, бо той заставляє;
 Не завидуй і славному; славний добре знає,
 Що не його люди люблять, а ту тяжку
 славу,
 Що він кров'ю та сльозами вилле на
 забаву.

І молоді, як зійдуться, то любо та тихо,
 Як у раю, а дивись—ворушиться лихо...
 Не завидуй же нікому, дивись кругом себе:
 Нема раю на всім світі, хіба що на небі!

1844. 30. XII.

Миргород.

СУБОТІВ.

Стоїть в селі Суботів
 На горі високій
 Домовина України—
 Широка, глибока.
 Ото церква Богданова,
 Там-то він молився,
 Щоб Москаль добром і лихом
 З козаком ділився.
 Мир душі твоєї, Богдане!
 Не так воно сталось:
 Москалики, що зустріли,
 То все очухрали,—
 Могили вже розривають,
 Та грошей шукають;
 Льохи твої розкопують
 Та тебе ж і лають,
 Що й за труди не находять...
 Отак-то, Богдане!
 Занапастив-еси вбогу
 Сироту Україну!
 За те ж тобі така дяка...
 Церкву домовину
 Нема кому полагодить!
 На тій Україні,
 На тій самій, що з тобою
 Ляха задавила,—

Байстрюки Катерини
 Сараною сіли,
 Отаке-то, Зіновію,
 Олексієв друже!
 Ти все оддав приятелям,
 А їм і байдуже!
 Кажуть, бачиш, що „все-то те
 Таки й було наше,
 А що ми тільки наймали
 Татарам на пашу
 Та полякам“... Може й справді!
 Нехай і так буде!
 Так сміються ж з України
 Сторонні люди...
 Церква-домовина
 Розвалиться, а з-під неї
 Встане Україна
 І розвіє тьму неволі,
 Світ правди засвітить,
 І помоляться на волі
 Невольничі діти!

1845. 21. X.
 Миргород.

КАВКЗ

(Якову де Бальмену)

„Кто дасть главе моей воду и
 очам моим источник слез, и пла-
 чуся день и ношя о побенных“.

Иеремия, гл. IX, ст. 1.

За горами гори, хмарами повіті,
 Засіяні горем, кровію політі!
 Спокон-віку Прометея
 Там орел карає,
 Що-день божий доbbe ребра
 Й серце розбиває;

Разбиває, та не вип'є
 Живущої крові,
 Воно знову оживає,
 І сміється знову,
 Не вмірає наша правда,
 Не вмірає воля;
 І неситий не виоре
 На дні моря поля,
 Не скує души живої
 І слова живого,
 Не понес слави Бога,
 Великого Бога.

Не нам на проу з Тобою стати,
 Не нам діла Твої судить:
 Нам тільки плакати, плакати, плакати,
 І хліб насущний замісить
 Кривавим потом і сльозами.
 Кати знуцаються над нами,
 А правда иаша п'яна спить!
 Коли вона прокинеться?
 Коли одпочити
 Ляжеш, Боже утомлений,
 І нам даси жити?
 Ми віруєм Твоїй силі
 І Слову живому:
 Встане правда, встане воля,
 І Тобі одному
 Поклоняться всі язики
 Во віки і віки.
 А поки-що—течуть ріки,
 Криваві ріки!...

За горами гори, хмарами повіті,
 Засіяні горем, кровію політі!
 Отам-то Милостиві Ми,
 Ненагодовану і голу, оп

Застукали сердешну волю
 Тай цькуємо... Лягло кістми
 Людей муштрованих чимало,
 А сльоз? а крови? Утопить
 Всіх імператорів би стало,
 З дітми й внучатами, втопить
 В сльозах удових... А дівочих,
 Пролитих нишком серед ночі?
 А матерніх горячих сльоз,
 А батьківських, старих, кривавих?
 Не ріки,—море розлилось,
 Огненне море!... Слава, слава
 Хортам, і гончим, і псарям,
 І нашим-батюшкам-царям!

Слава!

І вам слава, сині гори,
 Кригою окуті:
 І вам, лицарі великі,
 Богом не забуті!
 Борітеся—поборете:
 Вам Бог допомагає;
 За вас сила, за вас воля
 І правда святая!

„Чурек і сакля—все твоє,
 Воно не прошене й не дане,
 Ніхто не візьме за своє,
 Не поведе тебе в кайданах.
 У нас... на те письменні ми,
 Читаєм Божі глаголи,—
 І од глибокої тюрми
 Та до високого престола
 Усі ми в золоті—і голі.
 До нас в науку! Ми навчим,
 По-чому хліб і сіль по чім...

Ми не погані,—
 Ми настоящі християни:
 Храми, ікони,
 Усе добро, сам Бог у нас!
 Нам тільки сакля очі коле;
 Чого вона у вас стоїть,
 Не нами дана? Й чом ми вам
 Чурек-же ваш, та вам не кинем,
 Як тій собаці? Й чом ви нам
 Платить за сонце не повинні!
 Тай тільки ж то!
 Ми малим ситі!—А за те,
 Як-би ви з нами подружились,
 Богато-б де-чого навчились.
 У нас же й світа!.. Як на те—
 Одна Сібір неісходима!
 А тюрем? люду? Що й лічить!
 Од Молдаванина до Фина—
 На всіх языках все мовчить...
 Бо благоденствує!.. У нас
 Святую біблію читає
 Святий чернець, і навчає,
 Що царь якийсь-то свині пас
 Та дружно жінку взяв до себе,
 А друга вбив тепер на небі!
 От бачите, які у нас
 На небі!
 Ви ще темні,
 Догматами не просвіщенні!
 У нас навчіться! В нас дери,
 Дери та дай,
 І прямо в рай,
 Хоч і рідню всю забері!
 У нас—чого то ми не вмієм?
 І зорі личим, гречку сієм,
 Французів лаєм, продаєм

Або в карти програєм
 Людей,—не Негрів, а таких,
 Таки хрещених, та—простих.
 Ми не Гішпане! Крий нас, Боже,
 Щоб крадене перекупать,
 Як ті Жиди: ми по закону!

По закону апостола

Ви любите брата?
 Суєслови, лицеміри,
 Господом прокляті!
 Ви любите на братові
 Шкуру, а не душу,
 Та й лупите по закону.
 Дочці на кожущок,
 Жінці на патинки,
 Байстриюкові на придане,
 Собі ж на те, що не знають
 Ні діти, ні жинка!

За кого-ж Ти розпинався,

Христе, Сине Божий?
 За нас добрих, чи за слово
 Істини? чи, може,
 Щоб ми из Тебе посміялись?
 Воно так і сталось!
 Храми, каплиці і мірри дим,
 І перед образом Твоїм
 Неутомимі поклони—

За кражу, за війну, за кров,

Щоб братню кров пролити, просим,
 А потім в дар Тобі приносим
 З пожару вкрадений покров.

Просвітлились!.. Та ще хочем

Других просвітити,
 Сонце правди показати
 Сліпим, бачиш, дітям.

Все покажем,—тільки дайте
 Себе в руки взяти:
 Як і тюрми мурувати,
 Кайдани кувати,
 Як носить їх, и як плести
 Кнути уздовати,—
 Всьому навчим! Тільки дайте
 Взяти свої гори,—
 Останні, бо взяли вже
 І поле, і море!

Г тебе загнали, мій друже єдиний,
 Мій Якове любий! Не за Україну,

А за її ката довелось пролити
 Кров добру,—не чорну; довелось запить
 З московської чарки московську отруту.
 О, друже, мій добрий, друже незабутий!
 Живою душою в Україні вітай!
 Літай з казаками по-над берегами,
 Розриті могили в степу наглядай,
 Заплач з козаками дрібними слезами,
 І мене з неволі в степу виглядай!

А поки-що—мої думи,

Мое люте горе,
 Сіятому: нехай ростуть
 Та з вітром говорять
 Вітер тихий з України
 Понесе з росою
 Тії думи аж до тебе
 Братньою сльозою
 Ти їх, друже, привітаєш,
 Тихо прочитаєш,
 І могили, степи, гори,
 І мене загадаєш.

1845. 18. XI.

Переяслав.

ДО МЕРТВИХ І ЖИВИХ І НЕНА- РОЖДЕННИХ ЗЕМЛЯКІВ МОЇХ

В УКРАЇНІ І НЕ В УКРАЇНІ СУЩИХ, МОЄ
ДРУЖНЄЄ ПОСЛАНІЄ.

„Аще кто речет, яко
люблю Бога, а брата своего
ненавидит, ложь есть“.

(Соборн. послание апо-
стола Іоанна, гл. ІV, ст. 20).

Світає, і смеркає,
День божпй минає,
І знову люд потомлений,
І все спочиває.
Тільки я, мов окаянний,
І день і ніч плачу
На розпуттях велелюдних,
І ніхто не бачить,
І не бачить, і не знає;
Оглухли, не чують,
Кайданами міняються,
Правдою торгують,
І Господа зневажають,—
Людей запрягають
В тяжкі ярма; орють лихо,
Лихом засівають...
А що вродить? Побачите,
Які будуть жнива!
Схаменіться, недолюдки,
Діти юродиві!
Подивіться на рай тихий,
На свою Вкріну;
Полюбіте ширим серцем
Велику руїну!
Розкуйтеся, братайтесь!
У чужому краю

Не шукайте, не питаєте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі...
В свій хаті—своя правда,
І сила, і воля!

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра;
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра,
Добра святого, волі, волі,
Братерства братнього...
Найшли,
Несли, несли з чужого поля,
І в Україну принесли
Великих слів, велику силу,
Тай більшничого...
Кричите,
Що Бог створив вас не на те,
Щоб ви неправді поклонялись,
І хилитесь, як і хилились,
І знову шкуру дерете
З братів незрячих, гречкосіїв,
І сонця правди дозрівать
В німецькій землі, у чужій,
Претесь знову. Як-би взяли
І всю мізерію з собою
Дідами крадене добро,
Тоді б зостався сиротою
З святими горами Дніпро!

Ох, як би то сталось, щоб ви не
вертались,

Щоб там і сдыхали, де ви поросли!
Не плакали б діти, мати не ридала,
Не чули б у Бога вашої хули;

І сонце б не гріло смердячого гною
 На чистій, широкій, на вільній землі;
 І люди б не знали, що ви за орли,
 І не покивали б на вас головою.

Схаменіться! будьте люди,
 Бо лихо вам буде:
 Розкуються незабаром
 Заковані люди;
 Настане суд, заговорить
 І Дніпро, и гори,
 І потече старіками
 Кров у синє море
 Дітей ваших, і не буде
 Кому помагати,
 Одцурається брат брата
 І дитини мати,
 І дим хмарою заступить
 Сонце перед вами,
 І на віки прокленетесь
 Своїми синами,
 Умийтесь! образ Божий
 Вагном не скверніте!
 Не дуріте дітей ваших,
 Що вони на світі,
 Не те тільки, щоб панувать,
 Бо невчене око
 Загляне їм в саму душу
 Глибоко-глибоко,
 Дізнаються небожата,
 Чия на вас шкура,
 Та й засудять, и премудрих
 Немудрі одурять.

Доборолась Україна
 До самого краю:

Гірше Ляха свої діти
 І розпинають;
 Замість пива — праведную,
 Кров із ребер точать,
 Простігити, кажуть, хочуть
 Материнські очі
 Современними огнями,
 Повести за віком,
 За Німцями недоріку,
 Сліпую каліку.
 Добре! Ведіть, покажуйте!
 Нехай стара мати
 Навчається, як дітей тих
 Нових доглядати!
 Покажуйте! За науку —
 Не торгуйтесь! буде
 Материнська добра плата:
 Роспадається луда
 На очах ваших неситих;
 Побачите славу,
 Живу славу дітів своїх
 І батьків лукавих..

Учітєся, брати мої!
 Думайте, читайте,
 І чужому научайтєся,
 Свого не цурайтєся:
 Бо хто матір забуває,
 Того Бог карає,
 Чужі люде цураютьсѧ,
 В хату не пускають,
 Свої діти — як чужі,
 І немає злону
 На всій землі безконешній
 Веселого дому.

Обніміт ж, брати мої
 Найменшого брата,
 Ндхай мати усміхнеться,
 Заплакана мати!
 Благословіть дітей своїх
 Твердими руками,
 І обмитих поцідуйте
 Вільними устами!
 І забудеться срамотня
 Давня година,
 І оживе добра слава,
 Слава України,
 І світ ясний, невечірній,
 Новий засіє...
 Обніміться ж, брати мої,
 Молю вас, благаю!

1845. 14/XII.
 Вьюнища.

МАЛЕНЬКІЙ МАР'ЯНІ.

Рости, рости, моя пташко,
 Мій маковий цвіте,
 Розвивайся, поки твое
 Серце не розбите,
 Поки люди не дознали
 Тихої долини!...
 Дізнаються — пограються,
 Засушать тай кинуть.
 А-ні літа молодії,
 Повиті красою,
 Ні карії оченята.
 Умиті сльозою,
 А-ні серце твое тихе
 Добреє дівоче

Не застудить, не закриє
 Неситіі очі,
 Найдуть злії, тай окрадуться
 І тебе убогу
 Кинуть в пекло... Замучишся
 І прокленеш Бога
 Не цвіти ж, мій цвіте новий,
 Нерозвитий цвіте!
 Зовянь тихо, поки твое
 Серце не розбите!

1815. 20. XII.

Вьюнища.

ПСАЛОМ ДАВИДІВ.

СXXXVI.

На ріках круг Вавилона,
 Під вербами в полі,
 Сиділи ми і плакали
 В далекій неволі,
 І на вербах повішали
 Органи глухі,
 І нам стали сміятися
 Едомляне злії:
 „Роскажіть нам пісню вашу;
 Може й ми заплачем;
 Або нашу заспівайте,
 Невольники наші!
 — „Якої ж ми заспівали
 На чужому полі?
 Не співають веселі
 В далекій неволі.
 І коли тебе забуду,
 Іерусалиме,

Забвен буду, покинутий,
 Рабом на чужині;
 І язик мій поніміє,
 Вилохне лукавий,
 Як забуду помянути
 Тебе, наше слово!
 І Господь наш вас помяне,
 Едомські діти,
 Як кричали ви: „Руйнуйте,
 Руйнуйте, паліте
 Сіон святий“ Вавилоня
 Дщере окаянна!

Блаженний той, хто заплатить

За твої кайдани!

Блажен, блажен! Тебе, злая,

В радості застане

І розіб'є дітей твоїх

О холодний камінь!

1845. 19 XII.
 Вьюнища.

CXLIX.

Минають дні, минають ночі,
 Минає літо; шелестить
 Пожовкле листя; гаснуть очі,
 Заснули думи, серце спить,
 І все заснуло, — і не знаю,
 Чи я живу, чи доживаю,
 Чи так по світу волочусь
 Бо вже й не плачу й не сміюсь!

Доле, де ти? Доле, де ти?

Нема ніякої!

Коли доброї жадь, Боже,

То дай злої, злої!

Не дай спати ходячому,

Серцем замірати,

І гнилою колодою
 По світу валяться,
 А дай жити, серцем життя
 І людей любити,
 А коли ні, то проклинать
 І світ запалити!

Страшно власти у кайдани;

Умирать в неволі,

А ще гірше — спати, спати!

І спати на волі,

І заснути на вік-віки,

І сліду не кинуть

Ніякого: однаково

Чи жив, чи загинув.

Доле, де ти? Доле, де ти?

Нема ніякої!

Коли доброї жаль, Боже,

То дай злої, злої!

1845. 21 XII

Вьюнища.

ЗАПОВІТ.

Як умру, то похотайте
 Мене на могилі,
 Серед степу широкого,
 На Україні милій,
 Щоб лани широкополі
 І Дніпро, і кручі
 Було видно, — було, нуги,
 Як реве ревучий!

Як понесе з України
 У синєє море
 Кров ворожу, — отоді ятж
 І лани, і гори —
 Все покину і долину
 До самого Бога!
 Молитися. А до того —
 Я не знаю Бога!

Поховайте та вставайте,
 Кайдани порвіте,
 І вражою злою кровью
 Болю окропіте!
 І мене в семьї великій,
 В семьї вільній, новій,
 Не забудьте помянути
 Незлим тихим словом!

1845. 25/XII.
 Переяслав.

ЛІЛЕЯ.

За-що мене, як росла я,
 Люди не любили?
 За-що мене, як виросла,
 Молодоу вбили?
 За-що ж вони тепер мене
 В палатах вітають,
 Царівною називають,
 Очей не спускають,
 З мого цвіту дивуються,
 Не знають, де діти?
 Скажи ж міні, мій братіку,
 Королевий цвіте!

— „Я не знаю, моя сестро!
 І цвіт королевий
 Схилив свою головоньку
 Червоно-рожеву
 До білого, пониклого
 Личенька лілеї.
 Сам Господь вітав над ними
 І творив святе
 Землі грішній...
 Росю-сльозою
 Заплакала і сказала:

— „Брате мій! З тобою
 Ми давно вже кохаємось
 А я й не сказала
 Як була я людиною,
 Як я мордувалась
 Моя мати — чогось вона
 Сердешна журилась,
 І на мене, на дитину
 Дивилась-дивилась
 І плакала. Я не знаю
 Мій брате єдиний
 Хто їй лихо заподіяв...
 Я була дитина,
 Я гралася, забавлялась,
 А вона все вяла,
 Та нашого злого панача
 Кляла-проклинала,
 Та й умерла.
 Взяв догудувати
 Мене малу. Я вросла
 У білих палатах,
 І не знала,
 Що його дитина.
 Він поїхав десь далеко,

А мене покинув.
 І прокляли його люди,
 Будинок спалили,
 А мене... не знаю, за що,
 Убили не вбили,
 Тільки мої довгі коси
 Остригли; накрили
 Острижену ганчіркою
 Та ще й реготались;
 Жиди навіть нечестиві
 На мене плювали,
 Отаке-то, мій братіку,
 Було міні в світі
 Молодого, короткого
 Не дали дожити
 Люди віку... Я умерла
 Зімою під тином,
 А весною процвіла
 Цвітом при долині,
 Цвітом білим, як сніг білим,
 Гай возвеселила
 Люди—Боже мій!—зімою
 В хату не пустили,
 А весною, мов на диво,
 На мене дивились,
 Дівчаточка заквічались,
 І почали звати
 Лілеєю-снігоцвітом,
 І я процвітати
 Стала в гаї, в теплиці,
 І в білих палатах,
 Скажи ж міні, мій братіку,
 Королевий цвіте,
 На що мене Бог поставив
 Цвітом на сім світі,
 Щоб людей я веселила.

Тих самих, що вбили
 Мене й матір?! Милосердний,
 Святий, Боже мильї!

І заплакала лілея.

А цвіт королевий
 Схилив свою головоньку
 Червоно-рожеву
 На білеє, поникее
 Личенько лілеї.

1846. 25. VII. Київ.

Мені однаково, чи буду
 Я жить в Україні, чи ні,
 Чи хто загає, чи забуде
 Мене в снігу на чужині—
 Однаковісенько міні!

В неволі виріс між чужими,
 І, не оплаканий своїми,
 В неволі плачучи умру,
 І все з собою заберу,
 Малою сліду не покину
 На нашій славній Україні,
 На нашій—не своїй землі,
 І не помяне батько з сином,
 Не скаже синові: „Молись,
 Молися сину: за Вкраїну
 Його замучили колись“.
 Мені однаково, чи буде
 Той син молитися, чи ні,
 Та не однаково мені,

Як Україну злий люди
Присплять, лукаві, і в огні
Її, окрадену, збудять...
Ох, не однаково міні!

Петербург, у цитаделі.
1847.

Не кидай матері!" казали,
А ти покинула, втекла;
Шукала мати, не найшла,
Та вже шукати перестала:
Умерла плачучи. Давно
Не чуть нічого, де ти гралась;
Собака десь помандрувала,
І в хаті вибите вікно;
В садочку темному ягнята
У-день пасуться, а в-ночі
Віщують сови та сичі
І не дають сусідам спати,
І твій барвіночок хрещатий
Заріс богилою, ждучи
Тебе неквічану—і в гаї
Ставочок чистий висихає,
Де ти купалася колісь;
І гай сумує, похилився...
У гаї пташка не співає—
Й її з собою занесла;
В яру криниця завалилась,
Верба усохла, похилилась,
І стежечка де ти ходила,
Колочим терном перосла.
Куди полинула, де ділась?
До кого ти перелетіла?

В чужій землі, в чужій семьї
Кого ти радуєш? до кого,
До кого руки приросли?
Віщує серце, що в палатах
Ти розкошуєш, не жаль
Тобі покинутої хати.
Благаю Бога, щоб печаль
Тебе до віку не збудила,
Щоб у палатах не найшла,
Щоб Бога ти не осудила,
І матері не прокляла!

1847.
Петербург, у цитаделі.

Чого ти ходиш на могилу?
На-силу мати говорила:
„Чого ти плачеш ідуни?
Чого не спиш ти у-ночі.
Моя голубко сизокрила?“
— „Так, мамо, так!“
І знов ходила,
А мати плакала ждучи.

Не сон-трава на могилі
В-ночі процвітає,—
То дівчина заручена
Малину сажав
І сльозами поливав,
І Господа просить,
Щоб послів він дощі в-ночі
І дрібні роси,
Щоб калина прийнялась,

Роспустила віти:
 „Може пташкою прилине
 Милій з того світа;
 Зовью йому кубелечко
 І сама прилину,
 І будемо щебетати
 З милим на калині;
 Будем Бога вихваляти,
 Тихо розмовляти,
 Будем в-купочці у-ранці
 На тод світ літати“

І калина прийнялася,
 Віти розпустила,
 І три літа на могилу
 Дівчина ходила.
 На четверте... Не сон-трава
 В-ночі процвітає,—
 То дівчина з калиною
 Плаче розмовляє:

„Широкая, високая
 Калино моя,
 Не водою до схід сонця
 Поливаная!
 Широкий сльози-ріки
 Тебе полили,—
 Іх славою лукавою
 Люди понесли.
 Зневажають подруженьки
 Подругу свою,
 Зневажають червону
 Калину мою.
 Калиночко червоная,
 Світе мій ясний!
 Повий мою головоньку,
 Росею умий“

І вітами широкими
 Од сонця закрий!
 В-ранці найдуть мене люди,
 Мене осміють;
 Широкий твої віти
 Діти обірвуть“.
 В-ранці рано на калині
 Пташка щебетала;
 Під калиною дівчина
 Спала, не вставала:
 Утомилось молодеє,
 На віки спочило.

Вставало сонце з-за могили,
 Раділи люди встаючи;
 А мати й спати не лягала,
 Дочку вечерять дожидала
 І тяжко плакала ждучи.

1847.

Петербург, у цитаделі.

ВЕЧІР.

Садок вишневий коло хати,
 Хрущі над вишнями гудуть,
 Плугатарі з плугами йдуть,
 Співають ідучі дівчата,
 А матері вечерять ждуть.

Семья вечеря коло хати;
 Вечірня зіронецька встає;
 Дочка вечерять подає...
 А мати хоче научати,
 Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати,
 Маленьких діточок своїх,

Сама заснула коло їх
Затихло все, тільки дівчата
Та соловейко не затихав.

1847.
Петербург, у цитаделі.

Не гріє сонце на чужині,
А дома надто вже пекло;
Мені не весело було
Й на нашій славній Україні:
Ніхто любив мене, вітав,
І я хилився ні до кого,
Блукав собі, молився Богу,
Та люте панство проклинав,
І згадував літа, дикий,
Погані, давні літа,
Тоді повісили Христа,—
Й тепер не втік би син Марії!
Ніде не весело мені,
Та мабуть весело й не буде.
І на Україні добрі люди,—
Отже такі й на чужині!
Хотілося б (та й то для того,
Щоб не робили Москалі
Труни із дерева чужого),
Аби хоч крихотку землі
Із-за Дніпра мого святого,
Святі вітри принесли.
Та й більш нічого, так-то, люди,
Хотілося б... та що й гадать!
На-що вже й Бога турбувать,
Коли по-нашому не буде!

1847.
Орська кріпость.

П. С. *)

Не жаль на злого: коло його
І слава сторожем стоїть;
А жаль на доброго такого,
Що й славу вміє одурить

І досі нудно, як згадаю
Готичеський з часами дом,
Село обдіране кругом,
І шапочку мужик знімає,
Як флаг побачить: значить пан.
У себе з причетом гуляє.
Оцей годований кабан,
Оце ледащо—ширий пан,
Потомок гетьмана дурного
І презавзятий патріот,
Та й християнин ще до того:
У Київ їздить всякий год,
У світі ходить між панами,
І п'є горілку з мужиками,
І вольнодумствує в шинку,
Отут він весь, хочь надрюкуй!
Та ще в селі своїх дівчаток
Перебірає; та спроста
Таки своїх байстрят з десяток
У год подержить до хреста,
Та й тільки-ж то... Кругом паскуда!
Чому-ж його не так зовуть?
Чому-ж на його не плюють?
Чому не топчуть? Люди, люди!
За шмат гнилої ковбаси
У вас хочь матір'ь попроси,—

*) Петро Скоропадський, пан у Полтавщині.

То оддасте... Не жаль на його,
На п'яного Петра кривого,
А жаль великий на людей,
На тих юродивих дітей!

1848.
Кос-Арал.

* * *

Виріс я на чужині,
І сивію в чужому краї,
То одинокому мені
Здається кращого немає
Нічого в Бога, як Дніпро
Та наша славна країна.
Аж бачу, там тільки добро,
Де нас нема. В лиху годину
Якось недавно довелось
Мені заїхати в Україну,
У те найкраще село,—
У те, де мати повивала
Мене малого, і в-ночі
Пречистій ставила, молила,
Щоб доля добрая любила
І дитину... Добре мамо,
Що ти зарані спати лягла!
А то-б ти Бога прокляла
За мій талан.

Аж страх погано
У тім хорошому селі:
Чорніше чорної землі
Блукають люди; повсихали
Сади зелені; погнили
Біленькі хати, повалились;
Стави бур'яном поросли.

Село неначе погоріло,
Неначе люди подурили,—
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть.

І я, заплакавши, назад
Поїхав знову на чужину.
І не в однім отім селі,

А скрізь на славій Україні
Людей у ярма запрягли,—
Пани лукаві. Гинуть, гинуть
У ярмах лицарські сини,
А препогані пани
Жидам, братам своїм хорощим,
Остатні продають штани...

Погано дуже, страх погано
В отсій пустині пропадуть;
А ще поганше на Україні
Дивитись, плакати,—і мовчати.

А як не бачиш того лиха,
То скрізь, здається, любо, тихо,
І на Україні добро;
Між горами старий Дніпро,
Неначе в молоці дитина,

Красується, любується
На всю Україну,
А по-над ним зеленіють
Широкий села;
А у селах у веселих
І люди веселі...
Воно б, може, так і сталося,
Як-би не осталося
Сліду панського в Україні!

1848.
Кос-Арал.

Не так тії вороги,
Як добрі люди—

І окрадуть жалкуючи,
Плачучи осудять,
І попросять тебе в хату,
І будуть вітати,
І питать тебе про тебе,
Щоб потім сміятись,
Щоб з тебе сміятись,
Щоб тебе добити,
Без ворогів можна в світі
Як небудь прожити;

А ці добрі люди

Найдуть тебе всюди,

І на тім світі, добряги,
Тебе не забудуть!

1848.

Кос-Арал.

За сонцем хмаронька пливе,
Червоні поли розстилає,

І сонце спатоньки зове

У синє море; покриває

Рожевою пеленою,

Мов мати дитину...

Очам любо... Годинокку,

Малую годину

Ніби серце одпочине,

З Богом заговорить...

А туман неначе ворог,

Закриває море

І хмароньку рожевою,
І тьму за собою
Розстилає туман сивий,
І тьмою німою
Оповие тобі душу,
Й не знаєшь, де дітись,
І ждеш його, того світу,
Мов матері діти.

1849.

Кос-Арал.

На великдень, на солomé
Проти сонця, діти

Грались собі крашанками,

Та й стали хвалитись

Обновами. Тому к святкам

З листвою пошили

Сорочечку, а тій стьожку,

Тій стрічку купили;

Кому шапочку смушеву,

Чобітки щкапові;

Кому світку... Одна тільки

Сидить без обнови

Сирітонка, рученята

Сховавши в рукава.

— Мені мати купувала...

— Мені батько справив...

— А мені хрещена мати

Листву вишивала.

"А я в попа обідала!"

Сирітка сказала...

1849.

Кос-Арал.

золотої й дорогої!
 Мені, щоб знали ви, не жаль
 Моєї долі молодой.
 А іноді така печаль
 Оступить душу — аж заплачу!
 А ще до-того, як побачу
 Малого хлопчика в селі:
 Мов одірвалось од гіллі,
 Одно-однісеньке під тиню
 Сидить собі в старій ряднині...
 Мені здається, що се я,
 Що це-ж та молодість моя;
 Мені здається, що ніколи
 Воно не бачитиме волі,
 Святої воленькі! Що так
 Даремне, марне пролетять
 Його найкращі літа;
 Що він не знатиме, де дітись
 На сім широкім, вольнім світі,
 І піде в найми, і колись,
 Щоб він не плакав, не журивсь,
 Щоб він де-небудь прихилився,
 То оддадуть у москалі...

1849.

Кос-Арал.

Як-би ви знали, паничі,
 Де люди плачуть живучи,
 То ви б елегій не творили
 Та марне Бога б не хвалили,
 На наші сльози сміючись,

За-що, не знаю, називають
 Хатину в гаї тихим раєм:
 Я в хаті мучився колись,
 Мої там сльози пролились
 Найперші сльози! Я не знаю,
 Чи есть у Бога люте зло,
 Щоб у тій хаті не жило?
 А хату раєм називають!

Не називаю її раєм
 Ті хатиночки у гаї
 Над чистим ставом, край села:
 Мене там мати повила
 І повиваючи співала,
 Свою нудьгу переливала
 В свою дитину, в тім гаю
 У тій хатині, у раю,
 Я бачив пекло! Там неволя,
 Робота тяжка, ніколи
 І помолитись не дають.
 Там матірв добрую мою,
 Ще молодую, — у могилу
 Нужда та праця положила;
 Там батько, плачучи з дітьми
 (А ми малі були і голі),
 Не витернів лихої долі,
 Умер на панщині... а ми
 Розлізлися межи людьми,
 Мов мишенята. Я до школи
 Носити воду школярем,
 Брати на панщину ходили,
 Поки лоби їм поголили,
 А сестри... Сестри? Горє вам,
 Мої голубки молоді!
 Для кого в світі живете?
 Ви в ниймах вирости, чужі,

У наймах, коси побіліють,
У наймах, сестри, й умреге.

Мені аж страшно, як згадаю
Оту хатину край села.
Такиї, Боже наш, діла
Ми творимо у нашім раї
На праведній Твоїй землі!
Ми в раї пекло розвели;
А в Тебе другого благаєм.
З братами тихо живемо,
Лани братами оремо,
І їх сльозами поливаєм.
А може й те ще... Ні, не знаю,
А так здається—сам еси...
(Бо без Твоєї, Боже, волі,
Ми б не нудились в раї, голі!)
А може й сам на небеси
Смієшся, батечку над нами,
Та може радишся з панамі,
Як править миром?! Бо дивись:
Он гай зелений похилився,
А он з-за гаю виглядає
Ставок, неначе полотно,
А верби геть по-над ставом
Тихесенько собі купають
Зелені віти... Правда, раї!
А подивися та спитай,
Що там твориться у тім раї!
Звичайне, радість та хвала
Тобі єдиному святому,
За дивнії Твої діла...
Отим-бо й ба! Хвали—нікому, А
А кров, та сльози, та хула,
Хула всьому! Ні, ні! Нічого
Нема святого на землі!

Мені здається, що й самого
Тебе вже люди прокляди...

1850.
Оренбург.

Я не нездужаю, — нівроку,
А щось такеє бачить око,
І серце жде чогось... Болить,
Болить и плаче, і не спить,
Мов негодована дитина,
Лихої, тяжкої години,
Мабуть ти ждеш? Добра не жди,
Не жди сподіваної волі—
Вона заснула: Царь Микола
її приспав, а щоб збудить
Хирену волю, треба миром,
Громадоку обух сталить,
Та добре вигострить сокиру,
Та й заходиться вже будить.
А то проспить собі, небога,
До суду божого страшного!
А панство буде колихать,
Храми, палати мурувать,
Любить царя свого п'яного
Та византійство прославлять,
Та й більше бачиться, нічого!

1858, 22, XI.
Петербург.

МОЛИТВИ.

I.

Царям, всесвітнім шинкарям—
І дукачи, і таляри,
І пута кутиї пошли!

Робочим головам, рукам,
На сій окраденій землі
Свою Ти силу нізпошли!
Мені ж, мій Боже, на землі
Подай любов, сердешний рай,
І більш нічого не давай!

1860, 4, V.

Петербург.

II.

Царів, кривавих шинкарів,
У пута кутиї окуй,
В склепу глибокім замуруй!

Трудящим людям, всеблагий,
На їх окраденій землі
Свою Ти силу нізпошли!

А чистих серцем—коло їх
Постав Ти ангели свої,
Щоб чистоту їх соблюли!

Мені ж, о Господи, подай
Любити правду, на землі
І друга широго пошли!

1860, 25, V.

III.

Злочинаючих спини,
У пута кутиї не куй,
В склепи глибокі не муруй!

А доброзичущим рукам
І покажи і поможи,
Святую силу нізпошли!

А чистих серцем—Коло їх
Постав Ти ангели свої
І чистоту їх соблюди!

А всім нам в-купі на землі
Єдинодумстві подай,
І братолюбіє пошли!

1860, 27, V.

IV.

Тим неситим очам,
Земним богам, царям—
І плуги й кораблі,
І всі добра землі,
І хвалебні псалми—
Тим дрібненьким богам!

Роботящим рукам,
Роботящим умам—
Перелогі орать,
Думать, сіять, не ждять
І посіяне жать—
Роботящим рукам,
Добросердним, малим,

Тихолюбцям святым,
Творче неба й землі,
Долгодествіє їм
На сім світі—на тім
Рай небесний пошли!

Все на світі—не нам,
Все богам тим, царям:
І плуги й кораблі,
І всі добра землі,
Моя любо, а нам
Нам любов між людьми!

1860, 31, V.

Петербург.

Минули літа молодії
 Холодним вітром од надії
 Уже повіяло. Зіма!
 Сиди один в холодній хаті:
 Нема з ким тихо розмовляти,
 А-ні порадитись,—нема,
 А-нікогісінько нема!
 Сиди ж оди, поки надія
 Одурить дурня, осміє,
 Морозом очі окує,
 А думи гордії розвіє,
 Як ту сніжину по степу...
 Сиди ж один собі в кутку,
 Не жди весни,—святої долі!
 Вона не зійде вже ніколи
 Садочок твій позеленить,
 Твою надію оновить,
 І думу вольную на волю
 Не прийде випустить... Сиди—
 І нікогісінько не жди!...

1860. 18. X.
 Петербург.

* * *

день іде, і ніч іде...
 І, голову схопивши в руки,
 Дивуешся: чому не йде
 Апостол правди і науки?

1860. 5. XI.
 Петербург.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

P. 3179
 M-77210

ПР.
 1953

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ОНУ ім. І.І. МЕЧНИКОВА